משניות מבוארות

מסכת סנהדרין פרק ג

כ"ד אדר

ב) אמר לו אחד מבעלי הדינים נאמן עלי אבא להיות דין אף על פי שהוא פסול מן התורה בין בקנון בין לחובה, דכתיב (דברים כט, טז) "לא יומתו אבות על בנים" וגו', וכן אם אמר נאמן עלי אביך או שאמר נאמנין עלי שלשה רועי בקר לדין. **רבי מאיר אומר יכול לחזר בו** אפילו אחר גמר דין. היינו לאחר שקבל הדיין הערדות ואמר איש פלוני אתה דייני. **וחכמים אומרים אינו יכול לחזר בו** מיון בקנון מגמר הדין, ואם קנו מידו גם לדעת חכמים יכול לחזר בו. **ג) ואלו הן הדסולין** לדון ולהעיד מדרבנן, **המשחק בקביא** עצמות מרבעות (כעין משחק השח) פסול מדרבנן, דהני גזל מדרבנן דאסמכתא לא קניא, וגם מפני שאין עוסקין בישוב העולם. **והמלוה ברבית** דרבנן, היינו אחד הלוה ואחד המלוה שניהם פסולים, דקיימא לן המלוה והלוה שניהם עוברים בלא תעשה. **ומפרחי יונים** הוא משקר קבין ליונין שאומר לך קך וקך, ושם עוד פרוש בגמרא שמגדל יונה מלגדת להביא יונים מבית בעליהם, ולא זכה בהם בגזל מפני דעכ"ל שלום, דלא זכה בהם בעל השובך שממילא הם באים, **וסוחרי פרות שביעית** שאמרה תורה (ויקרא כה, ז) "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" ודרשינן לאכלה ולא לסחורה, וכיון דמשדודין לעבר על דת מחמת ממון, חשודים גם להיעד שקר. **אמר רבי שמעון, בתחלה היו קוראין אותן אלא הטפשין, כלומר** דגם אלו האוספין פרות שביעית הם הצעמן דהיינו השואלין מבל הקרקעות בכל שנה והיו צריכין לאסף תבואה של שביעית לפרע מנת המלך, **חזרו לקרותן** לאלו הפסולין **סוחרי שביעית**, דרק הסוחרים פסולים אבל האוספים פשרים, כיון דאין אוספים לעצמם. **אמר רבי יהודה אימתי** כל אלו פסולים, הינו משחק בקביא ומפרחי יונים לפרוש הראשון בזמן שאין בהם אמונות **אלא היא שאין אינם עוסקים** בישוב העולם, **אבל יש להם אמונות שלא היא, כשרין. ד) ואלו הן הקרובין** הפסולים מחמת קורבה, **אביו ואחיו ואחי אביו ואחי אביו ובעל אחות** ובעל אחות אביו ובעל אמו וחמיו וגיסו, היינו בעל אחות אשתו הן עצמן פסולין, ובניהן ותחתניהן וחורנו היינו בן אשתו מאיש אחר לבדו פסול, אבל לא בניו ותחתניו של חורנו, אבל לא יעיד דאשה בבעלה. **אמר רבי יוסי ז' שלשינו משנת רבי עקיבא, אבל משנה ראשונה** סבירא לה **דודו ובן דודו** בזקא מן האב פסולים ולא מן האם.

ב אמר לו אחד מבעלי הדיין אף על פי שהוא רועי בקר, **נאמן עלי אביך, נאמנין עלי שלשה רועי בקר, רבי מאיר אומר, יכול לחזר בו. וחכמים אומרים, אינו יכול לחזר בו. היה** חייב **לחברו שבועה ואמר** לו דור לי בחיי ראשו, **רבי מאיר אומר, יכול לחזר בו. וחכמים אומרים, אינו יכול לחזר בו: ג ואלו הן הדסולין, המשחק בקביא, והמלוה ברבית, ומפרחי יונים, וסוחרי שביעית. אמר רבי שמעון, בתחלה היו קורין אותן אוספי שביעית. משערבו האנפין, חזרו לקרותן סוחרי שביעית. אמר רבי יהודה, אימתי, בזמן שאין להם אמונות אלא היא, אבל יש להן אמונות שלא היא, כשרין: ד ואלו הן הקרובין, (אביו) ואחיו ואחי אביו ואחי אמו ובעל אחותו ובעל אחות אביו ובעל אחות אמו ובעל אמו וחמיו וגיסו, הן ובניהן ותחתניהן, וחורנו היינו בן אשתו מאיש אחר לבדו פסול, אבל לא בניו ותחתניו של חורנו, אבל לא יעיד דאשה בבעלה. אמר רבי יוסי ז' שלשינו משנת רבי עקיבא, אבל משנה ראשונה סבירא לה דודו ובן דודו בזקא מן האב פסולים ולא מן האם.**

כ"ד אדר

ח) כל זמן שמביא אחד מבעלי הדיין ראיה, **סותר את הדין, אמרו** לו הדיינים **כל ראיות שיש לך הבא מכאן עד שלשים יום, מצא בתוך שלשים יום סותר** את הדין, ואם מצא **לאחר שלשים יום, אינו סותר,** כיון שנתנו לו זמן. אמר **רבן שמעון בן גמליאל מה יעשה זה שלא מצא בתוך שלשים ומצא לאחר שלשים. אמרו** לו הדיינים **בזה עדים ואמר אין לי עדים, אמרו** לו **הבא מן המדינה ואמר אין לי ראיה, ולאחר זמן הביא ראיה ומצא עדים, הרי זה אינו כלום,** דהרי אמר מן לי חשיינן **מה יעשה זזי. אמר רבן שמעון בן גמליאל מה יעשה זה שלא היה יודע שיש לו עדים ומצא עדים, הרי היה יודע שיש לו ראיה ומצא ראיה. אמרו לו הדיינים הבא עדים, אמר אין לי עדים, הבא ראיה, אמר אין לי ראיה, ראה שתמתיב בדין ואמר קרבו פלוני ופלוני הנעריטין, או שהוציא ראיה מתחת אפונדתו מתחת חגורו** או מתחת מלבושו, **אפילו לדעת רבן שמעון בן גמליאל הרי זה אינו כלום,** דכיון שיודע מזה לא נאמר דאי שקרן הוא, ואם אמר יש לי עדים במדינת הים, אין שומעין לו לענות הדין עד שיביא אלף פוסקין לדון מה שרואין עכשיו, וכשיבואו חוזרין ודנין.

פרק ד

ח אחד דיני ממונות ואחד דיני נפשות בדרישה ובחקירה, שנאמר (ויקרא כד, כב) **"משפט אחד יהיה לכם",** ולפני זה כתיב (שם כט) "ומכה בהמה ישלמנה ומכה אדם יומת", הרי שהשוה המכהו בהמה למכה אדם, ובגי' דיני נפשות כתיב (דברים יג, טז) "דרש תדרשת וחקרת" מה הפרש **בין דיני ממונות לדיני נפשות, דיני ממונות בשלשה ודיני נפשות בעשרים ושלשה** כפרק א משנה א'. **דיני ממונות פותחין** בזכות ומתן **בין לזכות בין לחובה, ודיני נפשות פותחין** בזכות מקדם, שנאמר (במדבר כה, יז) "אם לא שכב איש אותך, ואם לא שטית וגו' הנקי", ד"תתלת" התנאי **לזכות,** וכך היו אומרים לכל הבנוי לא שברת לו הדין אל תיבא, **ואין פותחין לחובה. דיני ממונות מטין בין שהוקלין בהם חרוב על פי אחד בין לזכות בין לחובה, ודיני נפשות מקרבין** (במדבר כה, יז), **שנאמר** (במדבר כה, יז) "אם לא שכב איש אותך, ואם לא שטית וגו' הנקי", ד"תתלת" התנאי **לזכות,** וכך היו אומרים לכל הבנוי לא שברת לו הדין אל תיבא, **ואין פותחין לחובה. דיני ממונות מטין בין שהוקלין בהם חרוב על פי אחד בין לזכות בין לחובה, דאם שני דיינים** אומרים לחובה ואחד לזכות הולכים אחר הרוב, **ודיני נפשות מטין** בין **לזכות בין לחובה, דאם שני דיינים** אומרים לזכות ואחד עשרה לחוב, **דין** אותו לזכות, **ועל פי שנים לחובה, דאם שתים** עשרה אומרים לחובה ואחד עשר לזכות, אין מחזיקין אותו, **אלא** אם כן רבו המחזיקין **לזכות** (שמות כג, ב) "לא תהיה אחרי רבים לרעות", **כדלעיל** בפרק א משנה ה. **דיני ממונות מחזירין בין לזכות בין לחובה,** שאם יצא מפיו דין זכאי, **וכא** אחד ואמר יש לי **ללמד עליו חובה. מחזירין** אותו וסותרין את הדין, **אבל דיני נפשות מטין ולא מחזירין לזכות,** שאם אמר אחד יש לי ללמד עליו זכות (שם ז) "זקן וצדיק אל תהרגנו", פרוש אם מן החטא, אף על פי שנתחייב בדין **אל תהרגנו, ואין מחזירין לחובה,** דכתיב (שם) "וצדיק אל תהרגנו", פרוש

מסכת סנהדרין פרק ד

זה שיצא צדיק בדין אף על פי שאינו נקי, אל תהרגנו, צדיק משמע שנצטדק בדין. **דיני ממונות הכל מלמדין זכות וחובה,** שאם אמר אחד מן **התלמידים** היושבים לפני בית דין, ולא נתמנו בית דין על כך, יש לי ללמד בדין זה זכות או חובה, שומעין לו, **אבל דיני נפשות הכל מלמדין זכות ואין מלמדין חובה,** שאם אמר אחד מן **התלמידים** יש לי ללמד עליו חובה אין שומעין לו. **דיני ממונות המלמד זכות חובה** מוזר **הוא מלמד זכות, והמלמד זכות, מלמד חובה, אבל דיני נפשות המלמד חובה, אבל המלמד זכות אינו יכול לחזר וללמד חובה,** סברא הוא דקנס **"יהבצילו"** הדין, **הינו אחר שקמעבר** דהינו בשעת **משא ומתן, אבל בשעת** גמר דין **שקבר חזר** על כל הצדדין **ונראה** לו שאין דבריו נכונים **חוזר ומלמד חובה. דיני ממונות בין יום** הינו **משא ומתן,** דכתיב (דברים כא, טז) "ההיה ביום הנחיל" וקדשינן יום **לתחלת דין, ונומרים בלילה** מה רוצים, דכתיב (שמות יח, כב) "ושפטו את העם בכל עת", דלילה לגמר דין, **אבל דיני נפשות דנים ביום ונגמרים ביום,** דכתיב (במדבר כה, ד) "והוקע אתם לה' נגד השמש", דיומא גמר דין. **דיני ממונות** אם יכולין **נגמרים** ביום **שהתחילו** הדין **בין לזכות בין לחובה, אבל דיני נפשות נגמרים** ביום **לזכות ובין שלא לחייב לחובה,** דאמר קרא (ושעיה א, כא) "מלאני משפט צדק ילין בה", שצריך הלנת הדין, שמא יראה להם איזה לזכות, **לפיכך אין** בין דיני נפשות לא **בערב שבת** ולא **בערב** יום **טוב** שנמצא גמר הדין בשבת, **ולהשהותו** עד אחר השבת אי אפשר מפני עני הדין, **ולדונו** ביום השבת אז יום טוב אי אפשר דאברבע מיתות בית דין אין דוחין את השבת, דכתיב (שמות לה, ג) "לא תבערו אש בכל מושבותיכם ביום השבת" למד **על** מה שאמר מיתה שרפה שאין שורפין אותן בשבת, **והוא** הדין לשאר חייבי מיתות. **ב) אבל** אם אדם לשאול **על דיני המטמאות והטהרות** רבי בדיני ממונות, **מתחילין** מן **הגדול** דעתו תחילה, ואחר כך מן **הקטן** אומר מדעתם הקטנים **ממנו.** שכן דרך **החכמים** שאין הקטן מדבר לפני הגדול ממנו. **ג) סנהדרין** בין **בחכמה,** דשמא יחיבנו הגדול ולא יראו הקטנים לחלק על דבריו, דכתיב (שם כה, ב) "ולא תענה על רב", וכתיב "רב" בלא יו"ד, ודרשינן "רב", דלא תחלק על מופלא שבבית דין (תענית ח"ב), **הכל כשרים לדון דיני ממונות,** אפילו **גר** שקאמו מישראל, כן מגמר. **ואין הכל כשרים לדון דיני נפשות, אלא כהנים, לוים, וישראלים המשייארו** בבוטחון **לבהנה,** דכתיב (שמות יח, כב) "ויעשו אתו" בדומנו רב, מה משה רבינו הנה מיחסים, אף בית דין צריכים להיות מיחסים. **ג) סנהדרין** בית שבעים ואחד ובין של עשרים ושלשה **היתה כחצי גרן עגלה,** דסנהדרין היו ישבים בעגול כגורן שעשוי בעגול, **כדי שיהיו רואין זה את זה.** דאמר קרא (שיר השירים ז, ג) "שרך אגן הסהר", שנהדרין שישושבת בטבורו של עולם והוא

ב) אמר לו אחד מבעלי הדיין אף על פי שהוא פסול מן התורה בין בקנון בין לחובה, דכתיב (דברים כט, טז) "לא יומתו אבות על בנים" וגו', וכן אם אמר **נאמן עלי אביך** או שאמר **נאמנין עלי שלשה רועי בקר** לדון. **רבי מאיר אומר יכול לחזר בו** אפילו אחר גמר דין. היינו לאחר שקבל הדיין הערדות ואמר איש פלוני אתה דייני. **וחכמים אומרים אינו יכול לחזר בו** מיון בקנון מגמר הדין, ואם קנו מידו גם לדעת חכמים יכול לחזר בו. **ג) ואלו הן הדסולין** לדון ולהעיד מדרבנן, **המשחק בקביא** עצמות מרבעות (כעין משחק השח) פסול מדרבנן, דהני גזל מדרבנן דאסמכתא לא קניא, **וגם** מפני שאין עוסקין בישוב העולם. **והמלוה ברבית** דרבנן, היינו אחד הלוה ואחד המלוה שניהם פסולים, דקיימא לן המלוה והלוה שניהם עוברים בלא תעשה. **ומפרחי יונים** הוא משקר קבין ליונין שאומר לך קך וקך, ושם עוד פרוש בגמרא שמגדל יונה מלגדת להביא יונים מבית בעליהם, ולא זכה בהם גזל מפני דעכ"ל שלום, דלא זכה בהם בעל השובך שממילא הם באים, **וסוחרי פרות שביעית** שאמרה תורה (ויקרא כה, ז) "והיתה שבת הארץ לכם לאכלה" ודרשינן לאכלה ולא לסחורה, וכיון דמשדודין לעבר על דת מחמת ממון, חשודים גם להיעד שקר. **אמר רבי שמעון, בתחלה היו קוראין אותן אלא הטפשין, כלומר** דגם אלו האוספין פרות שביעית הם הצעמן דהיינו השואל